

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТИЗИ ПРОЕКТУ ПІДРУЧНИКА

«ФІЗИКА» для 8 класу

М.В. Головка, Т.М. Засєкіна, Л.В. Непорожня
Відділ біологічної, хімічної та фізичної
освіти Інституту педагогіки
НАПН України

ПІДРУЧНИК ЗАБЕЗПЕЧУЄ РЕАЛІЗАЦІЮ ЗМІСТУ ТА ОРІЄНТУЄТЬСЯ НА ДОСЯГНЕННЯ МЕТИ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ

Мета навчання фізики в середній школі полягає в розвитку особистості, становленні наукового світогляду й відповідного стилю мислення, формуванні предметної, науково-природничої (як галузевої) та ключових компетентностей (уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, математична, соціальна, громадянська, загальнокультурна, підприємницька і здоров'язбережувальна компетентності) учнів засобами фізики як навчального предмета.

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ПІДРУЧНИКА ФІЗИКИ ДЛЯ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

1. Допомога учневі в організації навчальної діяльності з фізики;
2. Розвиток вмотивованої потреби та здатності постійної самоосвіти;
3. Розвиток критичного мислення учнів, що виражається, зокрема, в уміннях: самостійно перевіряти й оцінювати інформацію; робити висновки; приймати оптимальні рішення.
4. Навчання учнів елементам управління власною навчально-пізнавальною діяльністю (визначати цілі, способи та послідовність дій для їх досягнення, рефлексувати та оцінювати відповідність досягнутих результатів запланованим).
5. Сприяти розвитку ключових компетентностей, зокрема природничо-наукової компетентності, як цілісної системи знань, здібностей, умінь і ціннісних ставлень, яких учні набувають, вивчаючи науки про природу, та які необхідні у повсякденному житті.

Підручник має підтримувати розгортання навчально-виховного процесу на основі трьох визначальних методологічних підходів:

- *компетентнісного;*
- *діяльнісного;*
- *особистісно зорієнтованого.*

РЕАЛІЗАЦІЯ В ПІДРУЧНИКУ ВИМОГ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ, КОНКРЕТИЗОВАНИХ У НАВЧАЛЬНІЙ ПРОГРАМІ

**ФІЗИКА. 7–9 класи. Навчальна програма
для загальноосвітніх навчальних закладів
(зі змінами, затвердженими наказом МОН України від
29.05.2015 № 585)**

Розміщена на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки
України: [Головна/Освіта/Загальна середня/навчальні
програми/навчальні програми для 5-9 класів для
загальноосвітніх навчальних закладів/фізика/](#)

[http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-
programy.html](http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html)

Курс фізики 8 класу

(70 годин, 2 год на тиждень)

- Розділ 1. **ТЕПЛОВІ ЯВИЩА (30 год)**
- Розділ 2. **ЕЛЕКТРИЧНІ ЯВИЩА.
ЕЛЕКТРИЧНИЙ СТРУМ (30 год)**
- Лабораторні роботи – **5**;
- Навчальні проекти – **6 год**;
- Резерв – **4 год**.

Основу змісту навчання фізики в основній школі складають реальні об'єкти дійсності (природи та техніки), що вивчаються

Реалізуючи зміст навчання потрібно враховувати, що учні вивчають не опис того чи іншого явища (його ілюстрацію в підручнику, опис установки чи приладу), а реальний об'єкт природи чи техніки.

Тому матеріал підручника має бути не готовим знанням, яке підміняє вивчення реальності, а інформацією, що спрямовує на виконання спостережень, постановку дослідів або мисленевий експеримент, створення найпростіших продуктів діяльності.

Формування предметної компетентності з фізики у 8 класі передбачає реалізацію системи вимог, якими є предметні компетенції:

- пояснювати перебіг теплових та електричних явищ і процесів, з'ясувати їхні закономірності, фундаментальність закону збереження енергії;
- застосовувати експеримент для встановлення рівняння теплового балансу, основних властивостей заряджених тіл та їх взаємодії, умов виникнення, підтримання електричного струму, вимірювання та розрахунку основних параметрів електричних кіл;
- характеризувати сучасну фізичну картину світу спираючись на основні положення МКТ будови речовини;
- розуміти наукові засади сучасної теплоенергетики, виробництва, техніки і технологій;

Формування предметної компетентності з фізики у 8 класі передбачає реалізацію системи вимог, якими є предметні компетенції:

- використовувати набуті знання для безпечного використання електрообладнання в побуті;
- виявляти ставлення до ролі досягнень фізичної науки у галузі теплових та електричних явищ у житті людини, суспільному розвитку, техніці, розвитку сучасних технологій, застосування досягнень фізики для раціонального використання теплової енергії, зменшення шкідливого впливу теплових машин та перспектив використання альтернативних джерел енергії.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДРУЧНИКУ ФІЗИКИ 8 КЛАСУ

Підручник – провідний засіб засвоєння основних компонентів змісту навчання:

- досвіду пізнавальної діяльності (фіксується в формі результатів діяльності, тобто, знань);
- досвіду здійснення відомих способів діяльності (уміння діяти за зразком);
- досвіду творчої діяльності (уміння приймати нестандартні рішення в проблемних ситуаціях);
- досвіду емоційно-ціннісних відношень (особистісні орієнтації).

Забезпечення засобом підручника набуття учнем досвіду творчої діяльності

- Креативна спрямованість змісту;
- Полінауковий підхід у викладі навчального матеріалу (різні точки зору на тлумачення наукового явища чи процесу);
- Система вправ на формування потенціальної готовності учня вибирати ту чи іншу точку зору або формулювати власну.

Емоційно-ціннісні відношення в підручнику

- Відповідні форми подання навчального матеріалу, що передбачають необхідність оцінок та суджень;
- Завдання на виявлення особистісної орієнтації та відповідних емоційних якостей, що виражаються в уміннях виражати своє сприйняття об'єктів вивчення, власну точку зору.

Основні ознаки якісного підручника фізики

- чітко сформульовані цілі вивчення теми (перелік конкретних питань, якими мають оволодіти учні);
- структурований навчальний матеріал;
- така побудова текстового матеріалу підручника, що передбачає організацію діалогу учня з автором;
- наявність допоміжних матеріалів (алгоритми, поради, інструкції, зразки аналізу);
- система різнорівневих завдань, спрямованих на самоконтроль учнем рівня підготовки;
- створення через змістове наповнення ситуації успіху;
- наявність системи завдань для формування загальнонавчальних, організаційно-діяльнісних умінь та актуалізації суб'єктного досвіду;
- оптимальність кількості завдань, достатня для роботи учня на уроці та вдома;
- наявність компетентісно зорієнтованих завдань, які б сприяли формуванню ключових компетентностей.

Експерту доцільно врахувати:

- Науковість викладеного змісту, доцільність використання моделей та аналогій для пояснення фізичних явищ і процесів;
- Доступність і послідовність введення, пояснення й вживання нових термінів та їх кількість;
- Вичерпність наведених пояснень, зразків оформлення, типових прикладів розв'язування фізичних задач, вказівок щодо формування експериментальних навичок;
- Емоційність викладу, актуалізація життєвого досвіду учнів, опис цікавих фактів, реальних життєвих ситуацій, наукових пошуків, прикладів застосування знань у практичній діяльності;

Як працювати над рецензією

- Висновки мають бути об'єктивними та не протирічити положенням констатувальної частини рецензії;
- Не можна наводити твердження, які взаємно виключають одне одного;
- Рецензію можна зробити більш компактною за рахунок вилучення несуттєвих описів, які не висвітлюють науково-методичний рівень проекту рукопису;
- Рецензія має відображати не власне бачення експертом підручника нового покоління, а відповідність рецензованого проекту основним вимогам;
- Експерт може познайомитися з досвідом рецензування проектів підручників фізики для 7 класу за посиланням <https://onedrive.live.com/?id=70597C3ED054E6E7%211839&cid=70597C3ED054E6E7>. При цьому потрібно мати на увазі, що розміщені тут рецензії доцільно розглядати не як зразок, а, скоріше, як орієнтир.

Як працювати над рецензією

- У тексті рецензії експерт відзначає ступінь відповідності проекту підручника основним критеріям (науковості, систематичності, доступності тощо);
- Запропоновані в інструктивному листі критерії відображають загальні вимоги до проектів підручників з усіх шкільних предметів, тому доцільно звернути увагу на цілі та особливості реалізації саме змісту навчання курсу фізики 8 класу;
- Позиція експерта має бути аргументованою та супроводжуватися короткими коментарями;
- Висновки мають бути однозначними та логічно завершувати проведений аналіз.